

Anita Goldman: Kriget i Gaza kommer att fortsätta i generationer

Uppdaterad 2024-02-10 Publicerad 2024-02-07

Förstörd bebyggelse efter israeliska bombningar av Rafah i södra Gaza.
Foto: Elin Krånglin, Said Khatib/AFP

På Gazaremsan finns redan miljoner ton skrot, pulvriserad cement, ledningar, plast och kemikalier. I årtionden framöver kommer människorna, jorden och Medelhavet att förgiftas. Att sätta en slutpunkt för krig blir allt mer omöjligt, skriver Anita Goldman.

Det första slagfältet – och det i särklass största – för modernt ultravåld ligger mitt i Europa. Över trehundra tusen män dog där och ytterligare en halv miljon skadades eller utsattes för gasattacker. Innan striden var över hade över fyrtio miljoner granater avfyrats. Dessa tillsammans med brutna gevärskulor och mängder med människokroppar lämnades kvar i jorden när slaget mellan tyskar och fransmän vid Verdun under första världskriget äntligen var över.

På andra sidan gränsen, i franska Somme och belgiska Ypres där förstörelsen också var av apokalyptiska dimensioner, fanns

god jordbruksmark som man lyckades återbruka. Men än i dag råkar traktens bönder ut för "järnets skördar", det vill säga granater och metaller som legat begravda i över hundra år och nu påträffas.

I Verdun var jorden mer upphackad och brantare, skadan total – "en biologisk öken" som författaren Cal Flyn kallar det. Stora markområden är fortfarande förbjudna att beträda. I stället planterade man skog och den står där fortfarande, mörk och tät. Men en öppning, en glänta, finns i skogen. Flyn beskriver den i boken "[Islands of abandonment. Life in a post-human landscape](#)". Här samlade man efter krigsslutet ihop tvåhundra tusen kemiska vapen: senapsgas, tångas, fosfengas i en stor massgrav som man sedan satte eld på. Platsen heter än dag Place à Gaz och området Zone Rouge. 2017 – alltså hundra år senare — tog tyska forskare tester på jorden, den visade sig innehålla höga halter av arsenik och tungmetaller.

På Gazaremsan, ett av världens mest tätbefolkade områden, beräknas nu omkring så mycket som femton miljoner ton pulvriserat byggnadsmaterial ligga utspritt. Jämför man med attacken på World Trade Center som efterlämnade en miljon ton byggmassor på Ground Zero inser man vilka enorma mängder det är fråga om. Nära tretusen människor omkom den dagen, den 11 september 2001. Sedan dess har uppemot tiotusen människor diagnostiserats med cancer och svåra andnings- och lungsjukdomar som en direkt följd av den giftiga cocktail av damm, asbest och kemikalier som spreds över Manhattan. Fler har dött i kölvattnet av den 11 september än under själva terroristattacken.

Attacken på World Trade Center efterlämnade sig en miljon ton byggmassor på Ground Zero.

Som alltid är siffrorna över *collateral damage* osäkra. Så och så många dör *i* ett krig. Men hur många dör *av* ett krig? Av kvarvarande gifter i jorden, i luften, i kropparna, i sinnena? Frågan är hur länge man ska fortsätta räkna. När tar kriget slut? När har människorna, jorden och växtligheten hämtat sig? När är efteråt?

I Gaza finns alltså femton miljoner ton civilisationskrot – cement, asbest, fogmassor, hushålls- och industrikemikalier, glas, uppeldade ledningar och elektroniska apparater och pcb-

kemikalier (samlingsnamn för olika giftiga och svårnedbrytbara ämnen). När allt detta släpps ut och mals samman till damm och pulver utsöndras mikroskopiska filter som med lätthet tar sig in i ömtåliga mänskliga kroppar. Vem ska rensa i de ofattbara massorna av byggdamm? Kommer de att ha lämplig skyddsutrustning? Och om man verkligen klarar av att få undan de gigantiska giftbergen (antagligen kommer en hel del att slängas i Medelhavet, som i sin tur blir förgiftat) hur mycket av gifterna har då hunnit tränga ner i jorden? Och in i lungorna på Gazas unga befolkning? Frågorna är så många.

Lägg till detta själva krigföringens utsläpp. Enligt en artikel [i tidningen The Guardian uppskattas Israels krigföring](#) under de två första månaderna ha haft en "klimatkostnad" som motsvarar utsläpp av etthundrafemtiotusen ton kol. Men här rör det sig alltså om utsläpp från bombningar från luften, från stridsvagnar och andra krigsfordon, samt utsläpp från exploderande raketer och artilleri.

Om upprustningens och krigets effekter på miljö och klimat talas det knappt alls

Gaza är nu förstas och rättmätigt mångas blickpunkt, men liknande situationer har uppstått flera gånger under senare år i bland annat Irak och Syrien, där en tredjedel av landets bebyggelse och en fjärdedel av skogarna har förstörts. Efterkrigssituationen i krigförande länder är ofta så kaotisk och behoven så gigantiska att mätningar och insamlande av den typen av information aldrig blir av. Vem kommer till exempel att räkna på nedsmutsningen och utsläppen av kriget i Ukraina?

Ukraina har inte endast några av världens bästa jordbruksmarker. I Ukraina finns också inte mindre än [en tredjedel av hela Europas biologiska mångfald](#). Numera är det även ett av [världens mest minerade länder](#). En tredjedel av landet behöver röjas på minor, klusterbomber och gamla raketer. Och då är kriget inte slut än på långt när.

Jag har tidigare skrivit om [kopplingen mellan militariseringen, upprustningen och klimatkrisen](#), om den amerikanska arméns enorma koldioxidavtryck och om den minimala transparensen kring militära utsläpp; mycket hemligstämplas. Siffror är notoriskt svåra att få fram. Även i demokratiska länder gäller annan redovisningsplikt för militären än för civilsamhället. Svenska Freds- och skiljedomsföreningen visade i rapporten "[Frikortet. En granskning av Försvarets klimatarbete](#)" från 2020 hur Försvarmakten – Sveriges näst största myndighet – inte redovisar utsläpp och klimatpåverkan på samma sätt som andra myndigheter.

Sedan min artikel publicerades för ett och ett halvt år sedan har debatten om svensk säkerhet vuxit sig alltmer febrig. Men om upprustningens och krigets effekter på miljö och klimat talas det knappt alls. Trots den upphetsade aktualiteten är samtalet som förs mycket gammaldags, ja förlegat rent av. Men att i dag prata om säkerhet utan ett ekologiskt och klimatpolitiskt perspektiv är absurt.

Av en undersökning gjord av Världsbanken i juli 2023, alltså före det nuvarande kriget, framgår att så mycket som 71 procent av befolkningen i Gaza var deprimerade

En amerikansk väninna mejlar mig en nyhetsartikel apropå nyutgåvan av min roman "Om jag så måste resa till Los Alamos", som handlar om skapandet av atombomben i New Mexico i USA. Artikeln gäller Tularosa Basin Downwinders, en lokal organisation som kämpar för erkännande och ersättning till de som drabbades av sjukdomar som orsakades av Trinitytestet den 16 juli 1945. Downwinders, kallar sig nämligen de drabbade, eftersom strålningen fördes med vinden från testplatsen till deras samhällen. Ingen varnades i förväg, ingen evakuerades, inte ens när nedfallet "snöade" över deras gårdar, hem och brunnar.

Myndigheterna vidtog aldrig några åtgärder.

Cancerfrekvensen är i dag mycket hög, nu fyra generationer senare. Många av invånarna har latinamerikanskt ursprung eller hör till ursprungsbefolkningen, socioekonomiskt svaga grupper, som ingen lyssnar på. Och de drabbade i New Mexico är bara en bråkdel av de hundratusentals människor som drabbats direkt eller indirekt av uranbrytning och kärnrapentester i USA, på Marshallöarna och andra platser.

När tar ett krig slut?

[Enligt professor Shlomo Mendelovich](#), chef för Israels främsta psykiatriska sjukhus, kan så mycket som sexhundrausen nya fall av posttraumatiskt stressyndrom ha uppkommit i Israel sedan Hamas attack den 7 oktober 2023. Av en undersökning gjord av Världsbanken i juli 2023, alltså före det nuvarande kriget, framgår att så mycket som [sjuttioen procent av befolkningen i Gaza var deprimerade](#). Siffrorna måste vara skyhöga nu. När kommer kriget att ta slut för alla dessa traumatiserade människor?

Den nya epigenetiken visar att trauma kan ärvas genetiskt. Kanske är människans inre en spegelbild av den natur som hon är en del av. Om kriget ligger kvar och verkar i jorden minst hundra år framåt, då ligger det kvar och verkar också hos oss som lever på och av jorden. Hur många som dör i krig kan man

räkna på efteråt. Men för de många som lider och dör av krig finns det kanske aldrig något *efteråt*.

Så fortgår arvet från kriget i generationer. Att sätta en slutpunkt, säga att nu är det över och kasta vit konfetti av glädje, kommer att bli allt mer omöjligt i klimatkrisens och de hypermoderna krigens era.

Läs mer:

[Anita Goldman: Klimatkrisen bör betraktas som ett säkerhetspolitiskt problem](#)

[Anita Goldman: Det finns berättelser om återhämtande från den ekologiska apokalypsen](#)

Text

Anita Goldman

författare

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt